

Σελ. 4

Σελ. 4-7

Σελ. 7-10

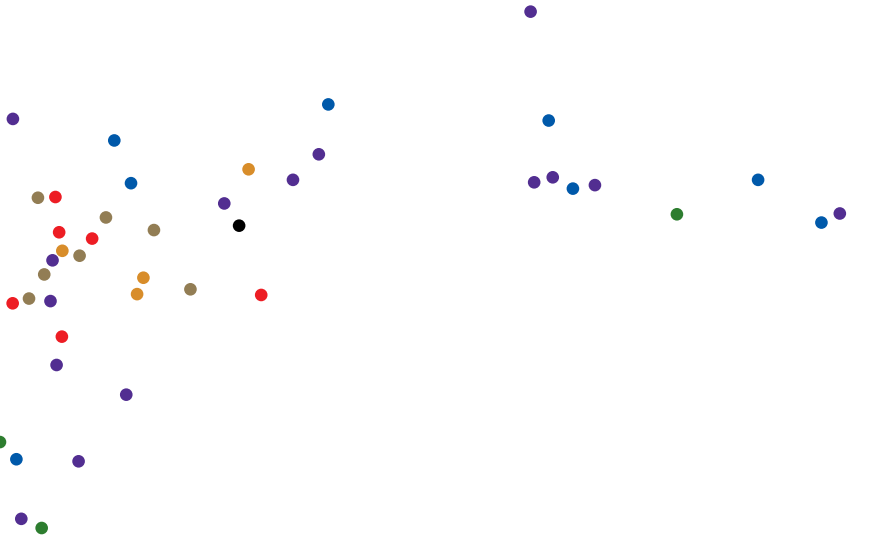
Σελ. 10-12

Σελ. 12-13

Σελ. 13-17

Θεσσαλονίκη

Χάρτης Μνημείων

Ρωμαϊκά Μνημεία

Σελ. 4

- 1 Ανακτορικό συγκρότημα Γαλερίου
- 2 Ιππόδρομος
- 3 Τμήμα αρχαίας οδού στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης
- 4 Θριαμβική Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα)
- 5 Κρηναίο οικοδόμημα Ρωμαϊκών Χρόνων
- 6 Ρωμαϊκή Αγορά
- 7 Ρωμαϊκός ναός στην Πλατεία Αντιγονιδών
- 8 Διοικητικά κτίρια δημόσιου χαρακτήρα στην Πλατεία Κυπρίων Αγωνιστών
- 9 Ροτόντα

Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά Μνημεία

Σελ. 4-7

- 1 Τείχη
- 2 Ναός Αγίων Αποστόλων
- 3 Ναός Αγίας Αικατερίνης
- 4 Ναός Προφήτη Ηλία
- 5 Ναός Οσίου Δαβίδ (Μονή Λατόμου)
- 6 Μονή Βλατάδων
- 7 Επιστούργιο
- 8 Τείχη Ακροπόλεως-Πύργος Λαπαρδά-Πύλη Άννας Παλαιολογίνας
- 9 Πύργος Τριγωνίου ή Αλύσεως
- 9 Ναός Αγίου Νικολάου Ορφανού
- 10 Ναός Ταξιάρχων
- 11 Βυζαντινό λουτρό
- 12 Ναός Αγίου Δημητρίου-Κρύπτη
- 13 Ναός Παναγίας Χαλκίων
- 14 Ναός Παναγίας Αχειροποιήτου
- 15 Ναός Αγίας Σοφίας
- 16 Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος
- 17 Ναός Αγίου Παντελεήμονα
- 18 Προτειχισμα-Λευκός Πύργος
- 19 Ροτόντα

Οθωμανικά Μνημεία

Σελ. 7-10

- 1 Γιαουντί Χαμμά
- 2 Μπεζεστένι
- 3 Χαμζά Μπεή τζαμί
- 4 Μπεη Χαμμά-Λουτρά Παράδεισος
- 5 Γενί Χαμμά-Αίγλη
- 6 Αλατζά Ιμαρέτ
- 7 Τουρμπές Μουσά Μπαμπά
- 8 Πασά Χαμμά
- 9 Γενί τζαμί (Παλιό Αρχαιολογικό Μουσείο)
- 10 Διοικητήριο
- 11 Τελωνείο
- 12 Παλιό Κεντρικό Αντλιοστάσιο
- 13 Οθωμανική Τράπεζα
- 14 Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ.
- 15 Νοσοκομείο Αγ. Δημήτριος
- 16 Κήποι του Πασά
- 17 Σιντριβάνι
- 18 Γ' Σώμα Στρατού-Στρατηγείο
- 19 Σπίτι Μουσταφά Κεμάλ (Ατατούρκ)
- 20 Βυθισθείκη Άνω Πόλης
- 21 Ταινάρι
- 22 Σχολή Τυφλών
- 23 Βίλλα Μεχμέτ Καπαντζή
- 24 Βίλλα Αχμέτ Καπαντζή
- 25 Βίλλα Μορντάκ

Εβραϊκά Μνημεία

Σελ. 10-12

- 1 Συναγωγή Μοναστηριωτών
- 2 Συναγωγή Γιαντ Λεζικαρών
- 3 Μνημείο Ολοκαυτώματος
- 4 Εβραϊκό Μουσείο
- 5 Στοά Σαούλ
- 6 Αγορά Μοδιάνο
- 7 Βίλλα Μοδιάνο
- 8 Κάβα Μπιάνκα
- 9 Βίλλα Αλλατινί
- 10 Μύλο Αλλατινί

Μεταβυζαντινές Εκκλησίες

Σελ. 12-13

- 1 Νέα Παναγία
- 2 Άγιος Αντώνιος
- 3 Υπαπαντή
- 4 Παναγούδα ή Παναγία Γοργοπηκός
- 5 Άγιος Χαράλαμπος
- 6 Άγιος Αθανάσιος
- 7 Άγιος Γεώργιος
- 8 Λαοδηγήτρια ή Παναγία Λαγουδιανή
- 9 Άγιος Μηνάς

Νεώτερα Μνημεία

Σελ. 13-17

- 1 Λαδάδικα
- 2 Πλατεία Ελευθερίας
- 3 Πλατεία Αριστοτέλους
- 4 Ξενοδοχείο Βιέννη
- 5 Κτίριο Νεδέλκου
- 6 Παλιό Οικοκυρική Σχολή
- 7 Το «Κόκκινο Σπίτι»
- 8 Πρώην Ελληνικό Προξενείο
- 9 Θεοφίλου 25
- 10 Θεοφίλου 13
- 11 Ηροδότου 17
- 12 Μουσών 47
- 13 Αρχαιολογικό Μουσείο
- 14 Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
- 15 Παπάφειο Ορφανοτροφείο
- 16 Πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο
- 17 Βίλλα Μιχαηλίδη
- 18 Οικία Σάλεμ
- 19 Πρώην Ορφανοτροφείο Μέλισσα
- 20 Σατά Μον Μπονέρ
- 21 Βίλλα Χατζηλαζάρου
- 22 Βίλλα Μορπούργκο
- 23 Μονή Λαζαριστών
- 24 Αρμενική Ορθόδοξος Εκκλησία της Παναγίας
- 25 Ιερός Καθολικός Καθεδρικός Ναός της Αιμάντου Συλλήψεως της Παναγίας
- 26 Κοιμητήρια Ορθοδόξων
- 27 Κοιμητήρια Αρμενίων, Κοιμητήρια Διαμετρωμένων
- 28 Συμμετοχικό νεκροταφείο Ζέιτελνικ
- 29 Νέο Εβραϊκό Νεκροταφείο
- 30 Ινδικό νεκροταφείο του Χαρμάν Κιάι

Ρωμαϊκά Μνημεία

→ Χάρτης σελ. 18-19

1 [F5]

Ανακτορικό συγκρότημα του Ρωμαίου Καίσαρα Γάιου Γαλέριου Βαλέριου Μαξιμιανού Πλατεία Ναυαρίνου Άρχισε να κατασκευάζεται στο τέλος του 3ου με αρχές του 4ου αι. μ.Χ. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Ύστερης Αρχαιότητας, το μοναδικό στο είδος του που σώζεται στην Ελλάδα. Έχουν αποκαλυφθεί μνημειακά οικοδομήματα, τα οποία αποτελούσαν αυτοκρατορική κατοικία.

2 [F5]

Ιπποδρόμος Πλατεία Ιπποδromίου. Δεν υπάρχει επισκέψιμο τμήμα του Ρωμαϊκού Ιπποδρόμου, αλλά μια ιδέα του μεγέθους του αρχαίου οικοδομήματος μπορούμε να έχουμε σήμερα από την έκταση και το σχήμα της σημερινής οδού Ιπποδromίου.

3 [A5]

Τμήμα αρχαίας οδού στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Εντός της Διεθνούς Εκθέσεως. Στο υπόγειο του Μουσείου, σώζεται τμήμα λιθωσμένου δρόμου ρωμαϊκών χρόνων που ξεκινούσε από την Κασσανδρεωτική πύλη της πόλης, στην περιοχή του Συντριβανίου και κατευθυνόταν νοτιοανατολικά.

4 [F5]

Θριαμβική Αψίδα του Καίσαρα Γαλέριου Καμάρα. (305 μ.Χ.). Κατασκευάστηκε σε ανάμνηση της νίκης του Γαλερίου επί των Περών. Στον

ανάγλυφο διάκοσμο της εξιστορούνται μάχες και νίκες αυτού του πολέμου και δηλώνεται η παντοδυναμία και η ενότητα των ηγεμόνων της Τετραρχίας.

5 [F4]

Κρηναίο οικοδόμημα Ρωμαϊκών Χρόνων Εγνατίας & Μητρον. Γενναδίου Κατασκευάστηκε δίπλα σε κεντρική οδική αρτηρία της Ρωμαϊκής Θεσσαλονίκης (decumanus maximus).

6 [F4]

Ρωμαϊκή Αγορά Ολύμπου & Φιλίππου. Διοικητικό κέντρο των ρωμαϊκών χρόνων, στη μορφή που έχει αποκαλυφθεί, αρχίζει να οργανώνεται στα μέσα του 2ου αι. μ.Χ.. Το σύνολο του συγκροτήματος ήταν οργανωμένο γύρω από μια ορθογώνια πλακοστρωμένη πλατεία. Στις τρεις πλευρές της υπήρχαν διώροφες στοές, με διπλή σειρά κιόνων κορινθιακού ρυθμού, σε άμεση επικοινωνία με περιμετρική ζώνη δημόσιων και ιδιωτικών χώρων.

7 [F4]

Ρωμαϊκός ναός Πλατεία Αντιγονιδών. Ο ναός, κατασκευασμένος με αρχιτεκτονικά μέλη παλαιότερου αρχαϊκού ναού, ήταν αφιερωμένος στη λατρεία του Αυγούστου. Σημαντικά ευρήματα από αυτόν το χώρο αποτελούν κορμός αγάλματος θωρακοφόρου άνδρα και υπερφυσικού μεγέθους άγαλμα Διός Αγιόχου, 2ου αι. μ.Χ. αριστουργηματικής τέχνης.

8 [F4]

Διοικητικά κτίρια δημόσιου χαρακτήρα στην Πλατεία Κυπρίων Αγωνιστών Ολύμπου, Βενιζέλου και Αγίου Δημητρίου. Στο χώρο αυτό αποκαλύφθηκαν κατάλοιπα μνημειακών, κυρίως δημοσίου χαρακτήρα κτιρίων, που χρονολογούνται από τον 3ο αι. π.Χ. και εξής και πιθανόν απαρτίζουν το διοικητικό κέντρο της πόλης ήδη από την ελληνιστική & ρωμαϊκή εποχή. Τα ερείπια των κτιρίων που σώζονται ορατά σήμερα, μαρτυρούν τη διαχρονικότητα αυτής της γειτονιάς της πόλης, που διατήρησε τον αστικό της χαρακτήρα καθ' όλη τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή.

9 [F5]

Βλ. σελίδα 7

Τα μνημεία της ενότητας αυτής εκτός από τον Ναό Τσιεράκων (10) έχουν χαρακτηριστεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά Μνημεία

→ Χάρτης σελ. 20-21

1 [B4]

Τείχιν. Λείψανα της ελληνιστικής και διαδοχικά της ρωμαϊκής οχύρωσης της πόλης ενσωματώθηκαν στον νέο οχυρωματικό περίβολο το τέλος του 4ου αι. Ο περίβολος, τραπεζιοσχημικός σε κάτοψη, ενισχύθηκε με εναλλασσόμενους τριγωνικούς προβόλους και τετράγωνους πύργους, καθώς και προτείσιμα. Κατά τη βυζαντινή εποχή μεσολάβησαν επισκεπές και προσθήκες ενώ τελική μορφή στην οποία ώζονται σήμερα τα τείχη οφείλεται όμως σε επεμβάσεις των Οθωμανών.

2 [B4]

Ναός Αγίων Αποστόλων Ολύμπου & Παπαρρηγοπούλου. (1310-1314). Ο ναός, με κτήτορες τον Πατριάρχη Νήφωνα και το μαρτύρη του ηγούμενο Παύλο, ήταν καθολικό μονής αφιερωμένο στην Παναγία. Στο εσωτερικό, σώζεται εξαιρετικός ψηφιδωτός διάκοσμος, χαρακτηριστικός της τελευταίας περιόδου της Παλαιολόγειας τέχνης.

3 [F4]

Ναός Αγίας Αικατερίνης Τσαμαδού & Οιδιποδα, Άνω Πόλη. [τέλη του 13ου-αρχές 14ου αι.]. Καθολικό άλλοτε βυζαντινής μονής. Οι κομψές του αναλογίες και η διάρθρωση των όψεων με βαθμιδατά αψιδώματα και τόξα, πλίνθινους ημικίονες και κεραμοπλαστικά κοσμήματα καθιστούν το μνημείο εξαιρετικό δείγμα της Παλαιολόγειας αρχιτεκτονικής.

4 [F4]

Ναός Προφήτη Ηλία Ολυμπίδας & Αμφιλοχίας. Ο ναός, αφιερωμένος στον Χριστό, ταυτίζεται με το καθολικό της βυζαντινής μονής Ακαπνίου. Είναι μοναδικός για τον αρχιτεκτονικό του τύπο & γνωστός για την παράσταση της Βρεφοκτονίας, αντιπροσωπευτικής για την τελευταία φάση της παλαιολόγειας ζωγραφικής.

5 [F4]

Ναός Οσίου Δαβίδ (Μονή Λατόμου) Μπουμπουλινας & Δ. Πολιορκητού-Άνω Πόλη. Το καθολικό της μονής του Χριστού Σωτήρα του Λατόμου ή των Λατόμων, προσωνυμία που οφείλεται στην ύπαρξη λατομείων πέτρων, είναι γνωστό για την ψηφιδωτή παράσταση με το δράμα του Προφήτη Ιεζεκιήλ στην κόγχη, ένα από τα σημαντικότερα ψηφιδωτά έργα της παλαιοχριστιανικής περιόδου.

6 [A4]

Μονή Βλατάδων Επαυρυγίου 64. (1351-1371). Πατριαρχική και σταυροπηγική μονή, το μοναδικό βυζαντινό μοναστήρι της πόλης που λειτουργεί μέχρι σήμερα. Ιδρύθηκε από τον μαθητή του Γρηγορίου Παλαμά, και μετέπειτα μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, μοναχό Δρόθεο Βλατίη. Ήταν αρχικά αφιερωμένος στο Χριστό Παντοκράτορα ενώ σήμερα τιμάται στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος.

7 [A4]

Επαυρυγίου ΒΑ άκρο Ακρόπολης. Σύμπλεγμα διαφορετικών κατασκευαστικών φάσεων από την παλαιοχριστιανική-πρώιμη βυζαντινή περίοδο έως και τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Κατά τη μετατροπή του σε φυλακές το 19ο αι., προστέθηκαν κτήρια και βοηθητικοί χώροι. Σήμερα, στεγάζονται τα γραφεία της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης.

8 [A4]

Τείχιν Ακροπόλεως-Πύργος Λαπαρδά-Πύλη Άννας Παλαιολογίνας-Πύργος Τριγωνίου ή Άλυσσας. Το λεγόμενο διάμεσο τείχος διαχωρίζει την περιοχή της Ακρόπολης από την Άνω Πόλη. Ακολουθώντας την πορεία προς τα ΒΑ ανοίγεται η Πύλη της Άννας Παλαιολογίνας (1355-1356). Η πύλη αυτή οδηγούσε στην εκτός των τειχών πε-

ριοχή. Το διάμεσο τείχος καταλήγει στα ΒΑ στον Πύργο της Αλύσεως ή Πύργο του Τριγωνίου. Πρόκειται για καλλικό πύργο που κατασκευάστηκε τον 15ο αι. ενσωματώνοντας προγενέστερο τετράγωνο πύργο της βυζαντινής οχύρωσης.

9 Δ4

Ναός Αγίου Νικολάου του Ορφανού Ηροδότου 20. Καθολικό βυζαντινής μονής από την οποία σώζονται και τα ερείπια του πυλώνα της. Ο αντιστοιχηματικός τοιχογραφικός του διάκοσμος είναι ένα από τα πληρέστερα διατηρούμενα ζωγραφικά σύνολα στη Θεσσαλονίκη και αντιπροσωπευτικό δείγμα της παλαιολόγειας τέχνης.

10 Δ4

Ναός Ταξιαρχών Θεοδοκοπούλου 40. Καθολικό πιθανότατα βυζαντινής μονής, αφιερωμένο στους Αρχαγγέλους και Ταξιάρχες Μιχαήλ και Γαβριήλ. Διώροφο κτίσμα με υπόγειο κρύπτη ταφικού χαρακτήρα. Ο τοιχογραφικός του διάκοσμος [Β' μισό του 14ου αι.] έχει σωθεί εντελώς αποσπασματικά.

11 Γ4

Βυζαντινό λουτρό Θεοδοκοπούλου και Κρίσπου (Κουλέ Καφέ) [13ος αι.]. Μοναδικό δημόσιο βυζαντινό λουτρό που σώζεται σήμερα στη Θεσσαλονίκη. Κτίσμα ορθογωνικής κάτοψης, μικρών διαστάσεων. Διατηρεί όλους τους αναγκαίους για ένα λουτρό χώρους: προθάλαμο, κλιτρό και θερμό χώρο και δεξαμενή.

12 Γ4

Άγιος Δημήτριος-Κρύπτη Αγ. Δημητρίου 97. Χτίστηκε πάνω στα ερείπια συγκροτήματος ρωμαϊκού λουτρού. Εκεί φυλάκιστηκε και μαρτύρησε το 303 ο αξιωματικός του ρωμαϊκού στρατού Δημήτριος. Τη θέση αρχικά μικρού ευκτήριου οικου διαδέχτηκε ναός στον τύπο της βασιλικής. Καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς στην πυρκαγιά του 1917 και αναστήλωθηκε μεταξύ των ετών 1918-1948. Ο ναός αφιερωμένος στον πολίτιμο άγιο της Θεσσαλονίκης είναι προσκυνηματικός, γνωστός για τα ψηφιδωτά σύνολα που διασώθηκαν από τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917. Έντεκα ψηφιδωτές συνθέσεις αναθηματικού χαρακτήρα του 5ου, 7ου και 9ου αι. διατηρούνται στους δύο πεσσούς του ιερού βήματος και στο δυτικό τοίχο του κεντρικού

κλίτους. Κάτω από το εγκάρσιο κλίτος του ναού βρίσκεται η Κρύπτη, που στα υστεροβυζαντινά χρόνια ήταν το κέντρο της μωροβλυσίας του αγίου. Στους χώρους της λειτουργεί έκθεση κατεχόμενη με παλαιοχριστιανικά και βυζαντινή γλυπτά.

13 Γ4

Ναός Παναγίας Χαλκίων Χαλκίων 2 & Εγνατίας. [1028]. Βρίσκεται στη γειτονιά των χαλκοματσάδων, από όπου και έλκει την ονομασία του. Κτίστηκε από το Χριστόφορο Πρωτοσπαθάριο και κατεπάνω Λογουβαρδίας, τη σύζυγό του Μαρία και τα παιδιά του Νικηφόρο, Άννα και Κατακαλή ως ταφικό παρεκκλήσι.

14 Γ5

Ναός Παναγίας Αχειροποιούτου Αγ. Σοφίας 56. [5ος αι.]. Κτίστηκε στον τύπο της τρικλίτης ξυλόστεγης βασιλικής με νάρθηκα και υπερώο, πάνω στα ερείπια συγκροτήματος ρωμαϊκών λουτρών. Στο εσωτερικό ξεχωρίζουν τα αρχιτεκτονικά γλυπτά στις κιονοστοιχίες που διαχωρίζουν τα τρία κλίτη. Εξαιρετικής τέχνης είναι τα ψηφιδωτά που σώζονται στα εσωράκια των τόξων των κιονοστοιχιών, των υπερώνων και του τριβήλου στον νάρθηκα.

15 Γ5

Ναός Αγίας Σοφίας Πλατεία Αγ. Σοφίας. [τέλη 7ου αι. - αρχές 8ου αι.]. Ο ναός είναι αφιερωμένος στον Χριστό, τον αληθινό Λόγο και τη Σοφία του Θεού και κτίστηκε στη θέση μεγάλης παλαιοχριστιανικής βασιλικής του 5ου αι. Τυπικό δείγμα μεταβατικού σταυροειδούς ναού με τρούλο και περίστωο, κατά μίμηση της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινούπολης. Ο ψηφιδωτός διάκοσμος στο εσωτερικό του ναού, μαρτυρεί το υψηλό πνευματικό και καλλιτεχνικό επίπεδο της πόλης σε διάφορες εποχές.

16 Γ5

Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος Εγνατίας & Π. Π. Γερμανού. [1340 & μετά]. Κτίστηκε πιθανότατα ως ταφικό παρεκκλήσι βυζαντινής μονής. Ο τοιχογραφικός του διάκοσμος εντάσσεται στην παλαιολόγεια παράδοση.

17 Γ5

Ναός Αγίου Παντελεήμονα Αρριανού &

Ισσανίδου. [1295-1314]. Ο ναός, ταυτίζεται με το καθολικό της μονής της Θεοτόκου Περιβλέπτου, γνωστή και ως μονή του κυρ Ισαάκ, από τον ιδρυτή της μητροπολίτη Ιάκωβο.

18 Γ5

Ανατολικά τείχη-Προτείχισμα-Λευκός Πύργος. Δια μέσου της οδού Φιλικής Εταιρείας, όπου διατηρούνται ορατά τμήματα του προτειχίσματος και τριγωνικοί πρόβολοι του κυρίως τείχους καταλήγουμε στον Λευκό Πύργο στη συμβολή του θαλάσσιου με το χερσαίο ανατολικό τείχος. Ο πύργος, στη μορφή που σώζεται σήμερα, κτίστηκε τον 15ο αι. στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού των οχυρώσεων, στη θέση παλαιότερου βυζαντινού πύργου. Σήμερα φιλοξενεί το Μουσείο Πόλης.

19 Γ5

Ροτόνα Πλ. Αγίου Γεωργίου Κτίστηκε αρχικά στον τύπο του περιεκέντρου κτιρίου, στον άξονα της πομπικής οδού, που συνέδεε τη θριαμβική αψίδα του Γαλερίου με το ανακτορικό συγκρότημα κτίριο με πιθανόν λατρευτικό και κοσμικό-διοικητικό χαρακτήρα, που εξυπηρετούσε τις ανάγκες του ανακτορικού συγκροτήματος ή μνημείο αφιερωμένο στη δόξα του Κωνσταντίνου. Τον 5ο αι., μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό αφιερωμένο στους Αγίους Ασωμάτων ή Αρχαγγέλους. Εξαιρετικής τέχνης ψηφιδωτός διάκοσμος καλύπτει τις κομάρες των κογχών και τα εσωράκια των παραθύρων και του θόλου σε τρεις ζώνες.

Οθωμανικά Μνημεία

→ Χάρτης σελ. 22-23, 25, 26

1 B5

Γιαχουτρί Χαμάμ (Λουτρό των Εβραίων) Κομνηνών & Βασ. Ηρακλείου (Λουλουδάδικα). [τέλη 15ου-αρχές 16ου αι.]. Εντός της εβραϊκής συνοικίας, γνωστό με διάφορες ονομασίες: Παζάρ χαμάμ (λουτρό της Αγοράς), ή Παζαρί Κεμπιρ χαμάμ (λουτρό της μεγάλης αγοράς) ή ως Χαλίλ Αγά Χαμάμ από τον ιδρυτή του. Κτίστηκε στον τύπο του διπλού λουτρού, με δύο ξεχωριστά τμήματα ανδρικό και γυναικείο.

2 Γ4

Μπεζεστένι (Υψασματαγορά) Βενιζέλου & Σολωμού. [15ος αι.]. Σημείο αναφοράς της εμπορικής ζωής της πόλης κατά την Τουρκοκρατία. Κτίστηκε πιθανότατα επί σουλτάνου Μεχμέτ Β' [1455-1459]. Τα εξωτερικά περιμετρικά καταστήματα αποτελούν προσθήκη των αρχών του 20ου αι.

3 Γ4

Χαμάμ Μπεή τζαμί Εγνατίας & Βενιζέλου. [1467-1468]. Γνωστό ως Αλκαζάρ, από τον ομώνυμο κινηματογράφο που λειτουργούσε στην περίστυλη αυλή του μνημείου. Κτίστηκε από την κόρη του στρατιωτικού διοικητή Χαμάμ Μπεή, αρχικά ως μικρό συνοικιακό τέμενος. Επεκρίθηκε με την προσθήκη δυο ορθογώνιων θολωτών χώρων και ασύμμετρης περιμετρικής στάς με περίβολο.

4 Γ4

Μπεή Χαμάμ (Λουτρό Παράδεισος) Εγνατίας & Αριστοτέλους. [1444]. Κτίστηκε από τον Σουλτάνο Μουράτ Β'. Είναι το πρώτο λουτρό που κτίστηκε αμέσως μετά την κατάληψη της πόλης από τους Οθωμανούς και το μεγαλύτερο διπλό λουτρό στην Ελλάδα, με ανεξάρτητο ανδρικό και γυναικείο τμήμα.

5 Γ4

Γενί Χαμάμ (Αίγλη) Κασσάνδρου & Αγ. Νικολάου. [τέλη 16ου αι.]. Μικρό οθωμανικό λουτρό. Κτίστηκε από τον Χουσεϊν Β' Κεντούτση, διαχειριστή των βακουφικών ακινήτων της Θεσσαλονίκης. Ανήκει στον τύπο των διδυμων λουτρών με ξεχωριστό ανδρικό και γυναικείο τμήμα και τρι-

μερή διάταξη. Υπέστη σοβαρές αλλοιώσεις λόγω της χρήσης του ως κινηματογράφου.

6 [F4]

Αλατζά Ιμαρέτ (πολύχρωμο άσυλο) Κασσάνδρου 91-93. [1484]. Κτίστηκε από τον Ισάκ Πασά, μεγάλο βεζίρη επί Μωάμεθ Β' και διοικητή της Θεσσαλονίκης επί Βαγιαζίτ Β'. Με βάση τον αρχιτεκτονικό του τύπο, εντάσσεται στην κατηγορία των πρώιμων οθωμανικών τεμένων κατοικιών ανεστραμμένου T με κεντρικό χώρο, με πλάγια διαμερίσματα στη δυτική πλευρά και κιονοστοιχία στο άνω μέρος.

7 [F4]

Τουρμπές (μαουσουλέι) - Μουσα Μπαμπά Πλατεία Τερψιθέας - Άνω Πόλη. [Μέσα του 16ου αι.]. Είναι το μοναδικό σωζόμενο ακέραιο οθωμανικό Μαουσουλέι στη Θεσσαλονίκη και το μόνο εναπομείναν κτίσμα από ένα συγκρότημα κτηρίων που στέγαζε τις θρησκευτικές και κοινωνικές δραστηριότητες του τάγματος των Μπεκτασιδών Δερβισιδών. Έχει οκταγωνική κάτοψη και είναι θολοσκέπαστο.

8 [B4]

Πασά Χαράμ Κάλβου & Πνενιού & Καρατζά. [1520-1530]. Κτίστηκε από τον διοικητή της Θεσσαλονίκης Τσεζερή Κασίμ Πασά, αρχικά ως μονό λουτρό και αργότερα μετατράπηκε σε δημόσιο, με αντρικό και γυναικείο τμήμα.

9 [A7]

Γενί τσαμί (Παλιό Αρχαιολογικό Μουσείο) Αρχ.Μουσείου 30. [1902]. Κτίστηκε σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι, στην τότε ευρωπαϊκή συνοικία των Πύργων, ως τέμενος για τους ντόπιους (εξισλαμισμένοι εβραίοι). Χαρακτηριστικό δείγμα εκλεκτικιστικής αρχιτεκτονικής του 20ού αι. Το 1924, στεγάστηκε το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Σήμερα φιλοξενεί πολιτιστικές δραστηριότητες.

10 [F4]

Διοικητήριο Αγ.Δημητρίου, & Φ. Δραγούμη. [1891]. Χτισμένο κοντά στα ερείπια βυζαντινού παλατιού, από τον αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι, ήταν το κτίριο διοίκησης της οθωμανικής περι-

όδου, το Κονάκι, και έδρα του βαλή της πόλης. Στο αρχικό κτίριο έχει προστεθεί ένας όροφος και η αετωματική διαμόρφωση της πρόσοψης. Σήμερα εδρεύει σ' αυτό το Υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης.

11 [B4]

Τελωνείο, Επιθετικός Σταθμός Αιμένους Α' & Β' προβλήτα Λιμανιού. [1910-1912]. Κτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Αλέξ Βαλβούρι, με εργολήπτη τον Ελί Μοδιάνο. Αποτελεί το πρώτο κτίριο στην πόλη χτισμένο με σκελετό από οπλισμένο σκυρόδεμα. Την ίδια περίοδο χρονολογούνται και οι αποθήκες της προβλήτας Α', στις οποίες σήμερα στεγάζονται το Μουσείο Φωτογραφίας και το Μουσείο Κινηματογράφου.

12 [B4, A4 (Μεγάλος Χάρτης)]

Παλιό Κεντρικό Αντιστάσιο 26ης Οκτωβρίου 47. [1890-1894]. Το συγκρότημα κτίστηκε 1500 μέτρα από τα δυτικά τείχη του ιστορικού κέντρου της πόλης. Την διακρίσιμη και εκμεταλλευση της υδροδότησης της Θεσσαλονίκης ανέλαβε τότε η Οθωμανική Εταιρεία Υδάτων, την οποία είχαν ιδρύσει Βέλγοι κεφαλαιούχοι το 1888 με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Το έργο κατασκεύασαν Βέλγοι τεχνικοί. Σήμερα το κτίριο του παλιού Κεντρικού Αντιστάσιου έχει αποκατασταθεί και μετατραπεί σε Μουσείο Ύδρευσης.

13 [B4]

Οθωμανική Τράπεζα Φράγκων 7 & Λ. Σοφού. [~1903]. Κατασκευάστηκε ως Οθωμανική Τράπεζα στη συνοικία του Φραγκομαχαλά που έσφυζε από χάνια και εμπορικές στοές. Χτίστηκε στα θεμέλια του αρχοντικού του Τζεχί Άμπου που καταστράφηκε μετά από Βομβητική Βουλγαρική επίθεση το 1903. Στην οικία Άμπου είχε φιλοξενηθεί ο Σουλτάνος Αβδούλ Μετζίτ το 1858. Τα αγάλματα στην αυλή είχαν μεταφερθεί από την εξοχική έπαυλη του Άμπου. Οι αρχιτέκτονες Μπαρούχ και Αμάρ ανέλαβαν την ανοικοδόμηση της Οθωμανικής Τράπεζας. Ακολούθησαν νεο-ομπάρκ στυλ με γαλλικές επιρροές. Το κτίριο λειτουργήσει ως Ι.Κ.Α. ενώ σήμερα στεγάζει το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης

14 [A5]

Παλιά Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ. Πανεπιστημιούπολη, Εθνικής Αμύνης. [1887]. Χτίζεται ως Οθωμανική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης [Ιδαδιέ Μεκτεμπί]. Έργο του αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι. Το 1927 εγκαταστάθηκε εδώ το νεοσύστατο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Το κτίριο είναι γνωστό ως η Παλιά Φιλοσοφική του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, τμήμα της οποίας στεγάζεται μέχρι σήμερα.

15 [A4]

Νοσοκομείο Αγ. Δημήτριος Ελένης Ζωγράφου 2. [1902-1903] Χτίστηκε ως Νοσοκομείο άπορων ξένων, Γκούρεμπά Χαστάντσι και έπειτα μετατράπηκε σε Δημοτικό Νοσοκομείο Χαμιδιέ Μπελεντιγιέ. Περιελάμβανε το κτίριο του λυσιπείρου [σημερινή παιδική σταθμός Άνω Πόλης] και τους Κήπους του Πασά. Σήμερα, ανήκει στον Δήμο και λειτουργεί ως το Νοσοκομείο Αγ. Δημητρίου.

16 [A4]

Κήποι του Πασά Εισόδου από Ελ. Ζωγράφου και από Λεωφόρο του ΟΧΙ. [1904] Χώρος πρασίνας που αποτελούσε κήπο του Νοσοκομείου που βρίσκεται νοτίως. Διαμορφώθηκε το 1904 από άγνωστο αρχιτέκτονα. Άγνωστη είναι και η προέλευση της ονομασίας του. Οι κατασκευές του αποτελούν δείγμα του κινήματος της φανταστικής αρχιτεκτονικής, με μοναδικό ανάλογό τους στην πόλη μία κρήνη στην έπαυλη Μοδιάνο.

17 [F5]

Σιντριβάνι Εθ. Αμύνης & Εγνατίας, Πλατ. Σιντριβανίου. [1889]. Αποτέλεσε δωρεά του Σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ στους κατοίκους της Θεσσαλονίκης. Την ημέρα των εγκαίνιων έφερε σερμηνί βύσσινο από το σιντριβάνι. Παρέμενε στην ίδια θέση μέχρι το 1936. Το σημερινό σιντριβάνι είναι πιστή ανακατασκευή του αρχικού και επαναστοθετήθηκε το 1977.

18 [B4, Δ6 (Μεγάλος Χάρτης)]

Γ' Σώμα Στρατού - Στρατηγείο Λεωφ. Στρατού 1. [1900-1901] Το 1830 έγινε η πρώτη κτιριακή εγκατάσταση οθωμανικού στρατών στην περι-

κή. Το παρόν κτίσμα χτίστηκε γύρω στο 1900-01. Έργο του Βιταλιάνο Ποζέλι και χρηματοδοτήθηκε από τους τότε κατοίκους της πόλης. Το 1916 χρησιμοποιήθηκε ως διοικητήριο από την προσωρινή κυβέρνηση του Βενιζέλου. Σήμερα στεγάζει το Στρατηγείο του Γ' Σώματος Στρατού.

19 [A4]

Σπίτ Μουσαφά Κεμάλ (Ατατούρκ) Αποστόλου Παύλου 75, (εντός του περιβάλου του Τουρκικού Προξενείου). [1870]. Ανεγέρθηκε από τον Μουδερρή Χατζή Μεχμέτ Βαφ. Ο ιδρυτής της Τουρκικής Δημοκρατίας φέρεται να γεννήθηκε εδώ το 1881 και να έζησε ως το 1888. Μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης το κτίριο περιήλθε στο Ελληνικό Δημόσιο. Έπειτα πέρασε στα χέρια του Δήμου Θεσσαλονίκης ο οποίος το δώρισε στον Μουσαφά Κεμάλ. Από το 1953 λειτουργεί ως μουσείο και αποτελεί πόλο έλξης για τους Τούρκους επισκέπτες στην πόλη.

20 [F4]

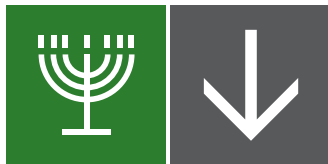
Βιβλιοθήκη Άνω Πόλης Κρίστου 7-Πλατεία Ρομφέ [Κουλέ-Καφέ]. [1897-1905]. Οικοδομήθηκε ως κατοικία Οθωμανού στρατιωτικού. Δείγμα Βαλκανικού σπιτιού με πλατυμέτωπη όψη και καμπύλα σαχνισιά στους κεντρικούς άξονες. Σήμερα ανήκει στον Δήμο και στεγάζει τη Δημοτική και Παιδική Βιβλιοθήκη Άνω Πόλης.

21 [F4]

Ταινάρι Κλειούς & Αλεξ. Παπαδοπούλου. Ταινάρι, στα τουρκικά σημαίνει πλάτανος. Εδώ βρίσκονται η κρήνη του Μουράτ Β' και το καφεενείο Ταινάρι (δείγμα τυπικού καφεενείου της περιόδου της Τουρκοκρατίας). Τρίγυρω διασώζονται κτίρια Βαλκανικής αρχιτεκτονικής των αρχών του 20ου αιώνα. Η περιοχή διατηρεί τον χαρακτήρα της παλιάς γειτονιάς περασμένων χρόνων.

22 [A7]

Σχολή Τυφλών Βασ. Όλγας 32. [1879]. Χτίστηκε από τον Χαζήφ Μπέη σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ξενοφώντα Παιονιδη. Στεγάστηκαν σ' αυτό η εμπορική σχολή Κωνσταντινίδων, το Βρεφοκομείο Αγ. Στυλιανός κ.ά. Επί Κατοχής επιτάχθηκε από τους Γερμανούς. Από το 1961 εδρεύει και λειτουργεί η Σχολή Τυφλών.

Εβραϊκά Μνημεία

→ Χάρτης σελ. 24-25, 26

1 Γ4

Συναγωγή Μοναστηριωτών Συγγρού 35. [1927]. Η Συναγωγή Μοναστηριωτών ιδρύθηκε με δωρεά της Ίντας Αροστήτη και αφιερώθηκε στη μνήμη του συζύγου της Ισαάκ. Στην ανέγερσή της, συνέβαλαν με δωρεές και οικογένειες που κατόντησαν από το Μοναστήρι (σημερινή Βιτολα) και είχαν εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α' παγκόσμιο πόλεμο. Όταν οι Εβραίοι της πόλης εκτοπίστηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα, η Συναγωγή Μοναστηριωτών χρησιμοποιήθηκε από τον Ερβυρό Σταυρό, κι έτσι διασώθηκε. Σήμερα συνεχίζει τη λειτουργία της εξυπηρετώντας τις θρησκευτικές ανάγκες της Ισραηλιτικής Κοινότητας.

2 B4

Συναγωγή Γιαντ Λεζικαρόν Βασ. Ηρακλείου 24. [1984]. Η συναγωγή Γιαντ Λεζικαρόν είναι αφιερωμένη στη μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος. Χτίστηκε στη θέση του μικρού ευκτήριου οικού «Μπουράλ» γνωστού ως «Καλ ντε λα Πλάσα» (Συναγωγή της Αγοράς), που λειτουργούσε από το 1921 για την εξυπηρέτηση των λατρευτικών αναγκών των πολυάριθμων Εβραίων που εργάζονταν στην παρακείμενη αγορά.

3 B5

Μνημείο Ολοκαυτώματος Πλατεία Ελευθερίας. [1997]. Γλυπτό, έργο των αδερφών Γκλιν. Η επιλογή της τοποθέτησής του στην Πλατεία Ελευθερίας το 2006 συνδέεται με το γεγονός ότι

σ' αυτήν συγκέντρωσαν οι Ναζί τους Εβραίους άνδρες τον Ιούλιο του 1942 υποχρεωνόντάς τους σε εξευτελισμούς και βασανιστήρια.

4 B4

Εβραϊκό Μουσείο Βενιζέλου & Αγ. Μηνά. [1906]. Το κτίριο χτίστηκε για να λειτουργήσει ως εμπορική στοά και στον όροφο στεγάστηκε η Τράπεζα Αθηνών. Είναι από τα λίγα κτίρια του κέντρου της πόλης που δεν καταστράφηκαν στην πυρκαγιά του 1917. Σήμερα στεγάζει το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης και είναι ανοικτό στο κοινό.

5 B4

Στοά Σαούλ Ερμού & Βενιζέλου 15 & Βασ. Ηρακλείου 15. Συγκρότημα εμπορικής στοάς κτισμένο από τον Σαούλ Μοδιάνο, γνωστό Εβραίο τραπεζίτη, που συνόδεψε τις οδούς Βασ. Ηρακλείου με Ερμού και Βενιζέλου με Ιωνας Δραγούμν. Ο αρχιτέκτονας Ελί Μοδιάνο καθώς και η Κτηματική Τράπεζα του Μοδιάνο διατηρούσαν γραφεία μέσα στην στοά. Χτίστηκε ανάμεσα στα 1867-71, ενώ ένα τμήμα της καταστράφηκε από την πυρκαγιά του 1917. Επαναστασκευάστηκε το 1929, τροποποιώντας τη στοά περίπου σε σχήμα Γ. Αποτελεί ιστορικό ντοκουμέντο της ακμής της οικογένειας Μοδιάνο που ξεκίνησε από τον Σαούλ, τον φτωχό υπάλληλο που αναδείχθηκε σ' έναν από τους πλουσιότερους ανθρώπους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

6 Γ5

Αγορά Μοδιάνο Ερμού 24 & Βασ. Ηρακλείου & Κομνηνών. [1922]. Η μεγαλύτερη σκεπαστή αγορά της Θεσσαλονίκης κτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Ελί Μοδιάνο, της γνωστής οικογένειας που κυριαρχούσε στην επιχειρηματική ζωή της πόλης. Είναι οργανωμένη σε στοές και έχει περιμετρικά πατάρι ακολουθώντας ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής. Σήμερα εξακολουθεί να είναι η κεντρική αγορά της πόλης και εκτός από αγορά κρεάτων, φαρμάκων, μπαχαρικών και άλλων ειδών, διαθέτει ταβέρνες και μπαρ. Η κατάσταση διατήρησής της χρήζει επεμβάσεων.

7 Γ7

Βίλλια Μοδιάνο Βασ. Όλγας 84. [1906]. Το κτίριο

χτίστηκε για τον Γιάκο Μοδιάνο σε σχέδια του Ελί Μοδιάνο. Αποτελεί ένα από τα πρώτα κτίρια του γνωστού μηχανικού, μετά την επιστροφή του από το Παρίσι. Η γαλλική επίδραση είναι εμφανής και τα στοιχεία art-nouveau κυριαρχούν. Χαρακτηριστική είναι η τραπεζοειδής στέγη με φολίδες. Το 1913 το κτίριο αγοράστηκε από τον Δήμο και προσφέρθηκε στον Βασιλιά Κωνσταντίνου ως ανάκτορο. Έκτοτε χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία των διοικητών της Μακεδονίας, γι' αυτό και είναι γνωστό στην πόλη ως Παλιό Κυβερνείο. Αργότερα φιλοξενήθηκε η Στρατιωτική Ιατρική Σχολή. Από το 1970 έως σήμερα στεγάζει το λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης και είναι ανοικτό στο κοινό με περιοδικές και μόνιμες εκθέσεις.

8 Δ9

Κάζα Μπιάνκα Βασ. Όλγας 214 & Θ. Σοφούλη. [1912]. Το 1911 αγοράστηκε το οικοπέδο από τον Ντίνο Φερνάντες-Ντάζ, Εβραίο ισπανικής καταγωγής, για την ελβετίδα σύζυγό του, Μπλάνκ. Η οικογένεια Φερνάντες ήταν σημαντική στον εμπορικό κύκλο της εποχής. Το αρχοντικό οικοδομήθηκε σε σχέδια του Πιέρο Αργκινόνι. Είναι γνωστό ως Κάζα Μπιάνκα από το όνομα της συζύγου. Παρά την εκλεκτικιστική του διάθεση, φέρει κυρίως στοιχεία art-nouveau. Είναι από τα πιο γνωστά αρχοντικά της πόλης, τόσο για την μοναδική του αρχιτεκτονική όσο και για μια ρομαντική ιστορία: το ειδικό της κόρης της οικογένειας, Αλίνας, με τον ανθυπολοχαγό Αλμπέρτη, σε μία εποχή που η διαφορά των κοινωνικών τάξεων και των θρησκευτικών πεποιθήσεων λειτουργούσε αποτρεπτικά. Σήμερα ανήκει στον Δήμο και στεγάζει τη Δημοτική Πνακοθήκη.

9 Δ9

Βίλλια Αλλατίνι Βασ. Όλγας 198. Η βίλλια Αλλατίνι, σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Βιταλάνο Ποζέλι, οικοδομήθηκε πριν το 1888 ως εξοχική κατοικία του Κάρλοου Αλλατίνι, κοντά στους μύλους της οικογένειας. Οι Αλλατίνι ήταν μαζί με τους Μοδιάνο, μία από τις πιο ισχυρές επιχειρηματικές οικογένειες της πόλης. Η συγκεκριμένη βίλλια ήταν η μεγαλύτερη και πολυτελέστερη στην περιοχή των Εξοχών. Το κτίριο βρίσκεται στο μέσο μιας ιδιαίτερα μεγάλης αυλής και

χαρακτηριστικό του είναι η χρήση του κόκκινου τουβλού. Κατά το 1909-12 εξορίστηκε και διέμεινε στη Βίλλα ο Σουλτάνος Αβδούλ-Χαμίτ μετά την Επανάσταση των Νεοτούρκων. Το 1926 και για ένα μόνο χρόνο στέγασε το νεοϊδρυθέν Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ενώ χρησιμοποιήθηκε και ως Στρατιωτικό Νοσοκομείο. Από το 1979 και μετά στεγάζει υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, τη Νομαρχία Θεσσαλονίκης και σήμερα την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

10 [F9]

Μύλοι Αλλατίνι Ανθέων & Θ. Σοφούλη. (μέσα του 19ου αι.). Βιομηχανικός χώρος Μύλων Αλλατίνι. Η οικογένεια Αλλατίνι ξεκίνησε τη βιομηχανική της δραστηριότητα με τον Μωυσή Αλλατίνι, που λειτούργησε έναν κυλινδρόμυλο και ένα κεραμοποιείο και συνεχίστηκε από τους γιους του, που ίδρυσαν την εταιρία Φρατέλι Αλλατίνι. Το σημερινό κεντρικό κτίριο των Μύλων κατασκευάστηκε το 1898 σε σχέδια του Βιταλιάνο Ποζέλι, όταν κάπκε το προϋπόρχον. Το συγκρότημα των κτιρίων περιλαμβάνει το κτίριο διοίκησης (πυλά κατοικία), αποθήκες, ψυγεία, και το κτίριο του κυλινδρόμυλου, που πλαισιώνεται από το λεβητοστάσιο, το μηχανουργείο και την καμινάδα, βελγικής κατασκευής. Το ιστορικό για την πόλη και τις απαρχές της βιομηχανίας συγκρότημα παραμένει ανεκμετάλλευτο και αναμένει την επανένταξή του στον ενεργό ιστό της πόλης.

Μεταβυζαντινές εκκλησίες

→ Χάρτης σελ 20-21

1 [B4]

Άγιος Μνήας Ίωνος Δραγούμη & Βασ. Ηρακλείου. Στη σημερινή του μορφή αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της ναοδομίας του 19ου αι. Ο ναός είναι γνωστός από τις πηγές του 9ου ή 10ου αι. ενώ η κόγχη του ανήκει σε προγενέστερο παλαιοχριστιανικό ναό.

2 [F5]

Νέα Παναγία Δημητρίου Γούναρη & Μητροπόλεως. Είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου ενώ παλαιότερα ήταν γνωστός ως Μεγάλη ή Τρανή. Κτίστηκε στη θέση καθολικού μονής του 12ου αι., αφιερωμένης στη Θεοτόκο. Ο ναός κάπκε στα 1690 από πυρκαγιά και ανοικοδομήθηκε στα 1727 στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με γυναικωνίτη, ανοικτή στοά στα δυτικά και προστώο στα νότια. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τοιχογραφικός του διάκοσμος, που αναβιώνει παλαιολογικά πρότυπα και ως εκ τούτου συνιστά το μοναδικό σύνολο εντοιχίας ζωγραφικής του 18ου στη Θεσσαλονίκη.

3 [F5]

Άγιος Αντώνιος Φιλ. Εταιρίας & Μαργαρίτη. Ήταν ιδιόκτητο παρεκκλήσι της Μητρόπολης της Θεσσαλονίκης και χρησιμοποιήθηκε ως φρενοκομείο. Στην κάπψη είναι ένα μικρό δίκλιτο κτίριο με προσαρμοσμένη την ανατολική του πλευρά στο εσωτερικό τριγωνικού προβόλου του βυζαντινού τείχους. Χρονολογείται στον 18ο αι., με μεταγενέστερες προσθήκες τις ανοικτές στοές στα νότια και δυτικά.

4 [F5]

Υπαπαντή Εγνατίας & Αγανηνού. (1531). Είναι γνωστή από τις πηγές ήδη όταν ως μονύδριο του κυρλώ ήλ δόθηκε από το μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ιωάσσηφ στη μονή της Αγίας Αναστασίας. Μετά από περιπέτειες περιήλθε στην δικαιοδοσία της μητρόπολης και αποτέλεσε ενοριακό ναό μετά το 1865. Ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με γυναικωνίτη.

5 [F5]

Παναγούδα ή Παναγία Γοργοεπήκοος Εγνατίας & Παλαιών Πατρών Γερμανού. (1818). Είναι αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου. Ο σημερινός ναός είναι λιθόκτιστη τρίκλιτη βασιλική με ακανόνιστη κάπψη και γυναικωνίτη, κτισμένος στη θέση παλαιότερου ναού που κάπκε το 1817.

6 [F5]

Άγιος Χαράλαμπος Εξαδακτύλου & Εγνατίας. (1905). Πρόκειται για μετάξι της αγιορείτικης μονής Σιμωνόπετρας. Κτίστηκε στη θέση παλαιότερου μικρότερου σε διαστάσεις ναού.

7 [F5]

Άγιος Αθανάσιος Εγνατίας & Σωκράτους. (1818). Παρά τις μεταγενέστερες επεμβάσεις διατηρεί τη αρχική μορφή του: τρίκλιτη βασιλική με γυναικωνίτη, μορφής εσωτερικού εξώστη, που στηριγμένος σε προβόλους περιτρέπει το ναό σε σχήμα Π. Δεν είναι εξακριβωμένο εάν βρίσκεται στη θέση του ομώνυμου ναού της πόλης, γνωστού από τις πηγές του 14ου αι.

8 [F5]

Ναός Αγίου Γεωργίου Πλατεία Ροτόντας. Δυτικά από το μνημείο, στο οποίο και έδωσε το όνομά του. Έως το 1758 ήταν παρεκκλήσι της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης. Η σημερινή του μορφή – τρίκλιτη βασιλική με πρόθετο συνεχόμενο χώρο στα νότια – οφείλεται σε ανακαίνιση του 1815.

9 [F4]

Λαοδηγήτρια ή Παναγία Λαγουδιανή Ιουλιανού & Αθηνάς. Βάσει των πηγών ιδρύθηκε τον

14ο αι. από κάπιο Λαγουδιάν ή Λαγουδάτη. Ήταν από τον 15ο αι. καθολικό γυναικείου μοναστηριού εξαρτημένου από τη μονή Βλατάδων. Η σημερινή του μορφή, τρίκλιτη βασιλική με γυναικωνίτη οφείλεται σε ανακαίνιση του 1802.

Νεότερα μνημεία

→ Χάρτης σελ. 27-31

1 [B4]

Λαδάδικα Η περιοχή γύρω από την Πλατεία Μοριχόβου. (μέσα 19ου αι.). Υπήρξε το βυζαντινό λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας επικωμάτωθηκε και με την ονομασία Ιστίρα φιλοξένησε το χονδρεμπόριο της πόλης. Τα Λαδάδικα πήραν την ονομασία τους από το χονδρεμπόριο λαδιού. Η περιοχή διασώθηκε από την καταστροφική πυρκαγιά του 1917 και διατηρεί τον χαρακτήρα και τις μνήμες της αγοράς του τέλους του 19ου αι. Διαφορετικοί τύποι κτιρίων και ρυθμών, συνθέτουν μια εικόνα της αρχιτεκτονικής και ρυμοτομίας της πόλης του παρελθόντος. Σήμερα η περιοχή εξακολουθεί να σφύζει από ζωή καθώς φιλοξενεί πολυάριθμα γραφεία, εστιατόρια και καφέ.

2 [B5]

Πλατεία Ελευθερίας [1870]. Στον χώρο αυτό κάποτε έφτανε η θάλασσα και βορειότερα υψωνόταν το βυζαντινό θαλάσσιο τείχος. Διανοίχθηκε όταν γκρεμίστηκε το τείχος και χαράχθηκε η σημερινή οδός Βενιζέλου που συνδέει το Κονάκι [Διοικητήριο] με την προκυμαία. Αποτέλεσε την πρώτη είσοδο των επισκεπτών στην πόλη που έφταναν μέσω θαλάσσης. Απέκτησε ξενοδοχεία, εστιατόρια και κέντρα διασκέδασης. Οργανισ-

κε αρχικά πλατεία της Αποβάθρας και στη συνέχεια πλατεία Ολύμπου, αφού προσέφερε θέα στο θρυλικό βουνό. Μετονομάστηκε σε πλατεία Ελευθερίας όταν ξέσπασε στην πόλη η κίνηση των Νεοτουρκών, οι οποίοι κατέβηκαν στην πλατεία ζητώντας να ληφθούν συνθήματα ελευθερίας και ισονομίας. Μετά την πυρκαγιά του 1917, ο ρόλος της υποβαθμίστηκε, καθώς σχεδιάστηκε η πλατεία Αριστοτέλους. Διαδραματίστηκε εδώ το πρώτο δράμα της τραγικής ιστορίας των Εβραίων της πόλης (βλ. Μνημείο Ολοκαυτώματος). Από τη δεκαετία του '50 μετατράπηκε σε χώρο στάθμευσης και αφετηρίας λεωφορείων.

3 [B5]

Πλατεία Αριστοτέλους Η διάνοξη της πλατείας σχεδιάστηκε μετά τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917 που κατέστρεψε το κέντρο της Θεσσαλονίκης. Ιστορικό και ζωτικό τμήμα της πόλης, αποτέλεσε τον κεντρικό άξονα κατά τον ανασχεδιασμό της πόλης από τον Ερνέστο Εμπράρ. Η αρχιτεκτονική των όψεων εμπνέεται από ευρωπαϊκά ή αποικιακά πρότυπα, αλλά και νεοβυζαντινές τάσεις στον επιμέρους διάκοσμο των κτιρίων. Αποτελεί σπάνιο δείγμα υλοποίησης προγραμματισμένης αρχιτεκτονικής. Τα κτίρια οικοδομήθηκαν τις δεκαετίες 1930-60. Χάρη στον προσανατολισμό της η πλατεία προσφέρει μια σαγηνευτική θέα προς τον Όλυμπο. Το Ξενοδοχείο Ηλέκτρα Παλλάς καθώς και ο κινηματογράφος Ολύμπιον, έδρα του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου, αποτελούν σημεία αναφοράς της πόλης.

4 [B4]

Ξενοδοχείο Βιέννη Εγνατίας 2-4. (1925). Ανεγέρθηκε σε μια περιοχή που μετά το 1880 χτίστηκαν πολλά ξενοδοχεία. Ιδιοκτήτης ήταν ο Κώστας Μανώλας, ενώ τα σχέδια εκπόνησε ο αρχιτέκτονας Γεώργιος Καμπανέλλος. Οικοδομήθηκε στη θέση που κάποτε θριαυόταν ο Ναός της Αγ. Κυριακής που ανήκε στην Ελληνική Κοινότητα. Η διαμόρφωση της όψης του χαρακτηρίζεται από εκλεκτικιστικές τάσεις ενταγμένες στις γενικές αρχές οργάνωσης ενός νεοκλασικού έργου.

5 [F5]

Κτίριο Νεδέλκου Εγνατίας 109. (1909). Θεμελιώνεται σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ξενοφώντα

Παιονίδη η κατοικία του Ιωάννη Νεδέλκου, η γνωστή στα επόμενα χρόνια ως «Κλινική Νεδέλκου». Μετά τον σεισμό του 1978 χαρακτηρίστηκε κατεδαφιστέα, ωστόσο ξεκίνησαν εργασίες ανάπλασης και αποκατάστασής του στο πλαίσιο των έργων της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας 1997. Από το 2004 στεγάζει τις δραστηριότητες της Αγιορείτικης Εστίας, η οποία είναι μία μη κερδοσκοπική εταιρεία του Δήμου Θεσσαλονίκης που στόχο έχει την προβολή του Αγίου Όρους.

6 [F5]

Παλιά Οικοκυρική Σχολή Εγνατίας 132. Αγοράστηκε μετά το 1980 από την Ελληνική Κοινότητα και λειτουργήσε ως ελληνικό σχολείο το 1893. Συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη της παιδείας στην Ελληνική Κοινότητα της πόλης. Έχουν στεγαστεί ο' αυτό Γυμνάσια Αρρένων, Θηλέων και η Οικοκυρική Σχολή. Σήμερα στεγάζεται εκεί το 13ο Γυμνάσιο.

7 [F5]

Το «Κόκκινο Σπίτι» Αγίας Σοφίας 31. (1926). Κτίριο του μεσοπολέμου, που σχεδιάστηκε για τον Ιωάννη Λόγο από τον Παναγιώτη Σιάτ. Στην οργάνωση των όψεων κυριαρχεί η καμπύλη γραμμή, και χρησιμοποιούνται παραδοσιακά υλικά (πλίνθοι, ξυλεία). Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προεξοχές των κεντρικών τμημάτων με πυρροειδή χαρακτήρα, ενώ εντυπωσιάζει το γωνιακό καμπυλόμορφο σαχνισί. Θρύλοι κυκλοφορούσαν κάποτε στην πόλη για το «στοικειωμένο» σπίτι, που έχει μείνει χρόνια ακατοίκητο.

8 [F5]

Πρώην Ελληνικό Προξενείο Αγίας Σοφίας 6. (1890-93). Ο Ανδρέας Συγγρός ανέλαβε τις δαπάνες για την οικοδόμηση αυτού του κτιρίου σε σχέδια του Ερνέστου Τσίλλερ. Η περιοχή ήταν το επίκεντρο της Ελληνικής Κοινότητας από το 1590 μέχρι την πυρκαγιά του 1890. Το κτίριο είναι ένα από τα σπάνια δείγματα καθαρού νεοκλασικού ρυθμού στην πόλη. Στεγάζει το Ελληνικό Προξενείο, η συμβολή του οποίου ήταν πολύ σημαντική στον Μακεδονικό Αγώνα. Από το 1981 λειτουργεί εκεί το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα.

ΑΝΘ ΠΟΛΗ

Είναι το βορειότερο και ψηλότερο τμήμα του παλιού πυρήνα της πόλης και διασώζει στοιχεία του ιστορικού της παρελθόντος. Πρωτοκατοικήθηκε τον 4ο και 5ο αιώνα από χριστιανικές οικογένειες ενώ μέχρι τον 16ο αιώνα είχε διαμορφωθεί ως κατεχόμενη τουρκική συνοικία, εκτός από τις γειτονιές γύρω από τις βυζαντινές μονές και εκκλησίες. Ήταν πάντα, λόγω του δυσπρόσιτου εδάφους της αποκλειστικά τόπος κατοικιών. Μετά το 1922 και την ανταλλαγή των πληθυσμών, στα εγκαταλελειμμένα σπίτια εγκαταστάθηκαν κυρίως πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Κυρίαρχο στοιχείο των σπιτιών, παραδοσιακής βαλκανικής αρχιτεκτονικής, ήταν το σαχνισί, η προέκταση δηλαδή των σπιτιών στην ανωδομή. Η περιοχική διατήρησε μεγάλο βαθμό μέχρι σήμερα την ιδιαιτερότητα του οικιστικού της χαρακτήρα, χαμηλά σπίτια, στενά δαιδαλώδη σοκάκια, ανηφόρες και ανοικτωσιές με θέα τον Θερμαϊκό κόλπο.

9 [F4]

Κτίριο Θεοφίλου 25 (Κουλέ Καφέ). Αξιόλογο κτίριο που πιθανόν να χτίστηκε για τουρκικό σχολείο στο τέλος του 19ου αιώνα. Φέρει στοιχεία νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Ανήκει στο Δήμο Θεσσαλονίκης και στεγάζει μέχρι πρόσφατα την Αντιδημαρχία Πολιτισμού.

10 [F4]

Αρχοντικό Θεοφίλου 13 (Κουλέ Καφέ). (τέλη 19ου αι.). Αρχοντικό κτίριο με χαρακτηριστικό στοιχείο τις αετωματικές απολήξεις πάνω από τα σαχνισιά και τα διακοσμητικά ξύλινα στοιχεία με κυρίαρχη την χρήση της καμπύλης. Ανήκει στην Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου και στεγάζει τον Σύλλογο Εκδοτών Βορείου Ελλάδος και την Εταιρεία Διάσωσης Ιστορικών Αρχείων.

11 [Δ4]

Κτίριο Ηροδότου 17 (τέλος 19ου αι.). Η οδός Ηροδότου, μπροστά από τον Αγ. Νικόλαο τον Ορφανό, είναι ένας από τους λίγους βυζαντινούς δρόμους της πόλης. Κατοικήθηκε από χριστιανικές οικογένειες καθώς ο ναός δεν μετατράπηκε σε τζαμί. Το κτίριο αγοράστηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού το 1979 και στεγάζει έκτοτε

την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας.

12 [Δ4]

Κτίριο Μουσών 47 Οι οδοί Μουσών και Ακροπόλεως αποτελούσαν βασικούς δρόμους της γειτονιάς των Ταξιαρχών που συνόρευε με αυτήν της Μονής Βλατάδων. Η μετατροπή του ναού των Ταξιαρχών σε τζαμί προσέκλυσε στην περιοχή μουσουλμανικό πληθυσμό, ενώ η γεινιάση με τη Μονή Βλατάδων, που παρέμεινε εν λειτουργία χριστιανική μονή, μετέτρεψε την περιοχή σε μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες και μικτές γειτονιές της Άνω Πόλης. Το διώροφο κτίριο με αυλή και ιδιαίτερα διακοσμημένη ξύλινη προεξοχή (είδος σαχνισιού), δωρήθηκε το 1980 στο Υπουργείο Πολιτισμού. Σήμερα συστεγάζει την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας.

13 [Δ6]

Αρχαιολογικό Μουσείο Μανόλη Ανδρόνικου 6. (1962). Μετά την προσωρινή του παραμονή στο Γενί Τζαμί, το μουσείο απέκτησε μόνιμη έδρα στο κτίριο που σχεδίασε ο Πάτροκλος Καραντινός. Σημαντικός εκπρόσωπος του μοντερνισμού, εμπνέυστηκε από την εσωστρέφεια της ελληνικής κατοικίας. Στο μουσείο φιλοξενούνται περιοδικές και μόνιμες εκθέσεις για την περιοχή της Μακεδονίας, από την προϊστορική περίοδο έως την ύστερη αρχαιότητα.

14 [Δ6]

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Λεωφ. Στρατού 2. (1989-1993). Στεγάζεται σε ένα σύγχρονο κτίριο που κατασκευάστηκε σε σχέδια του αρχιτέκτονα Κυριάκου Κρόκου. Το κτίριο, λιτό και απερίττο, συνδυάζει στοιχεία του μοντερνισμού και της ελληνικής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Απέσπασε το Βραβείο Μουσείου για το 2005 από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

15 [Δ6]

Παπάφειο Ορφανοτροφείο Παπάφη 33. (1894-1903). Ο Ιωάννης Παπάφης γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1792 κι ενώ έζησε εκτός Ελλάδος δεν έχασε ποτέ τη γενεαίφρα του. Με δικό του κληροδότημα ανεγέρθηκε το κτίριο σε σχέδια του

Ξενοφώντα Παιονίδη, περιτριγυρισμένο από έναν πευκόφυτο περίβολο. Επιθυμία του Παπάρη ήταν η ίδρυση και συντήρηση ενός Ορφανοτροφείου Αρρένων με την ονομασία «Μελιτεύς». Η κατοχή του σε οχύμα Ε, παρέπεμπε στον συμβολισμό της Ελευθέρης Ελλάδας. Το ορφανοτροφείο παράλληλα με τη διαμονή εξασφάλιζε και τεχνική εκπαίδευση στα ορφανά (ραπτική, ξυλουργική, υποδηματοποιία, επιπλοποιία, ηλεκτρολογία, σιδηρουργία, μηχανουργική). Σήμερα λειτουργεί ως Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Αρρένων Θεσσαλονίκης.

16 [A7]

Πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο Παπαναστασίου 35. [1907]. Χτίστηκε για να εξυπηρετεί τη Ρωσική Κοινότητα. Λειτουργήσε μέχρι και τη ρωσική επανάσταση οπότε και διαλύθηκε η Κοινότητα. Έπειτα μετατράπηκε σε μαιευτήριο, ενώ σήμερα στεγάζει το Ιστορικό Αρχείο της Μακεδονίας.

17 [A7]

Βίλλα Μιχαηλίδη Βασ. Όλγας 24. [1890]. Το 1886 αγοράστηκε από τον Γ. Χ. Θέμελη, το παρόν οικοπέδο που έφτανε μέχρι τη θάλασσα. Η κατοικία περνάει από τα χέρια του Λεβή Σαούλ Μοδιάνο, έπειτα των αδερφών Μάριου και Ιωσήφ Ναάρ, μέχρι να αγοραστεί το 1926 από την οικογένεια Μιχαηλίδη. Αποτελεί αξιόλογο κτίσμα, δείγμα του εκλεκτικιστικού ύφους που κυριαρχούσε στα τέλη 19ου με αρχές 20ου αι. στη Θεσσαλονίκη.

18 [A7]

Οικία Σάλεμ Βασ. Όλγας 20. [1878]. Χτίστηκε από τον γαλλικής υπηκόοτητας Εβραίο Τζεμποργά. Το 1894 πωλείται στον Ισραηλίτη δικηγόρο Ερμανουέλ Σαλέμ, επιφανή νομικό της πόλης, με διεθνή καριέρα. Εδώ γεννιέται το 1898 ο γιος του Ραφαέλ Σάλεμ, εξάιρετος μαθηματικός, που διέπρεψε σε Πανεπιστήμια των Η.Π.Α., από το όνομα του οποίου πήραν το όνομά τους οι «Αριθμοί Σαλέμ» καθώς και ένα βραβείο για μαθηματικούς. Το 1924 το κτίριο αγοράζεται από το ιταλικό κράτος, στο οποίο εξακολουθεί να ανήκει ως σήμερα και λειτουργεί ως Ιταλικό Προξενείο μέχρι και το 1978. Το κτίριο παραμένει ανεκμετάλλευτο και χρήζει αποκατάστασης.

19 [A7]

Πρώην Ορφανοτροφείο Μέλισσα Βασ. Όλγας 36. [1897]. Χτίστηκε για τον Οσμάν Αλή Βέη. Το 1913 διέμεινε σ' αυτήν ο βασιλιάς Φερδινάνδος της Βουλγαρίας και το 1914 μετατράπηκε σε Βουλγαρικό Προξενείο. Το 1915, με την έλευση της Στρατιάς της Ανατολής στη Θεσσαλονίκη καταλήφθηκε από Γάλλους και στέγαζε το Γαλλικό Στρατηγείο. Μετά την καταστροφή της Σμύρνης μεταφέρθηκε εδώ το Ορφανοτροφείο Μέλισσα. Το κτίριο επιτάχθηκε επί Κατοχής και επανελειτουργήσε ως ορφανοτροφείο μετά την απελευθέρωση και ως το 1977. Σήμερα στεγάζει το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Α.Π.Θ.

20 [F8]

Σατώ Μον Μπονέ Βασ. Όλγας 110. [1890]. Χτίστηκε από τον Δημήτρη Ιωαννίδη Τσακμιντέκη σε σχέδια του Φρεντερίκ Σαρνό. Αποτελούνται από δύο κτίρια: ένα μέγαρο και ένα καφενείο. Εντυπωσιακές είναι οι ενετικοί ρυθμοί επάλξης και οι εξωτερικές όψεις με επένδυση κόκκινων τούβλων. Το κτίριο χρήζει αποκατάστασης.

21 [F8]

Βίλλα Χατζηλαζάρου Βασ. Όλγας 131. [1890]. Χτίστηκε από την Ευφροσύνη Χατζηλαζάρου, σύζυγο Περικλή Χατζηλαζάρου, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ξενοφώντα Παιονίδη. Το 1912 μετά την απελευθέρωση της πόλης κατέλυσε σε αυτό ο διάδοχος Κωνσταντίνος. Εδώ φιλοξενήθηκε και η σορός του πατέρα του, βασιλιά Γεωργίου, για λαϊκό προσκύνημα μετά τη δολοφονία του το 1913. Σήμερα βρίσκεται στην ιδιοκτησία της οικογένειας Σιάγα.

22 [A9]

Βίλλα Μορπούργκο Χαϊρωνείας 16. Η Βίλλα χτίστηκε πριν το 1906 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Βισαλάνο Ποζέλι. Ιδιοκτήτρια ήταν η ιταλοεβραία Φανί Ουσιέλ, σύζυγος του Μοζέ Μορπούργκο, διευθυντή του αλευρόμυλου Αλλατίνι. Βρίσκεται σε γειτνίαση με τη συνοικία Ουσιέλ και τη Βίλλα Αλλατίνι. Εμφανή είναι τα στοιχεία art-nouveau στην πλαίσωση των παραθύρων και στα κυκλωδώματα. Κάποτε στο χώρο λειτουργήσαν οι εγκαταστάσεις του ΠΙΚΠΑ και τα συσσίτια του. Το 1952

ο Νικόλαος Ζαρντινίδης αγόρασε τη Βίλλα από τον κληρονόμο της αρχικής ιδιοκτησίας. Από το 1997 στεγάζει το Ωδείο Βορείου Ελλάδος και το Κέντρο Πολιτισμού και Τεχνών Villarte.

23 [B2]

Μονή Λαζαριστών Κολοκοτρώνη 21. [1861]. Χτίστηκε από τους μοναχούς του τάγματος του Αγίου Γερμανίου του Παύλου. Αρχικά λειτούργησε ως ορφανοτροφείο και, στη συνέχεια, ως ιεροσπουδαστήριο των καθολικών της Μεγάλης Μονής του Αγίου Λαζάρου. Αργότερα λειτούργησε ως νοσοκομείο και κέντρο υποδοχής και φιλοξενίας προσφύγων μετά το 1922. Σταμάτησε να λειτουργεί μετά τον σεισμό του 1978. Η αποκατάσταση του κτίριου ολοκληρώθηκε από τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης Πολιτιστική Πρωτεύουσα 1997. Στεγάζει σήμερα το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, φιλοξενώντας την περίφημη συλλογή Κωστάκη με έργα της Ρωσικής Πρωτοπορίας.

24 [F5]

Αρμενική Ορθόδοξη Εκκλησία της Παναγίας Διαλέττη 4. [1903]. Ο ναός ανεγέρθηκε μετά από πολυχρονες ενέργειες της Αρμενικής Κοινότητας να αποκτήσει τόπο λατρείας. Είναι έργο του αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι. Βρίσκεται στην περιοχή της αρμενικής παροικίας. Εξακολουθεί να λειτουργεί, ενώ δίπλα της εδρεύει το Αρμενικό Πολιτιστικό Κέντρο και τα γραφεία της Κοινότητας.

25 [B4]

Ιερός Καθολικός Καθεδρικός Ναός της Αμάντου Συλλήψεως της Παναγίας Φράγκων 19. [1899]. Χτίστηκε στη θέση παλιότερου ναού. Η περιοχή ήταν ο κατεχόμενος Φράγκικος μαχαλάς στον οποίον δραστηριοποιούνταν ο ευρωπαϊκός πληθυσμός της πόλης. Εξακολουθεί να λειτουργεί εξυπηρετώντας τις θρησκευτικές ανάγκες των Καθολικών κατοίκων της πόλης.

ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ
Περιοχή Ευαγγελίστριας

26 [A5]

Κοιμητήρια Ορθοδόξων Αγ. Δημητρίου 159.

[1875]. Παραχωρήθηκαν στην Φιλόπρωχο Αδελφότητα ως τόπος ταφής για τον χριστιανικό ορθόδοξο πληθυσμό.

27 [A4]

Κοιμητήρια Αρμενίων, Κοιμητήρια Διαμαρτυρομένων Ελένης Ζωγράφου-Ευαγγελίστρια. Δημιουργήθηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα.

Περιοχή Σταυρούπολης

28 [B2]

Συμμαχικά νεκροταφεία Ζέιτελνικ Οδός Λαγκαδά 1 (1,5 περίπου χλμ. από την πλατεία Βαρδαρίου). Η μεγαλύτερη στρατιωτική νεκρόπολη της χώρας. Εδώ βρίσκονται θαμμένοι περίπου 20.000 στρατιώτες των συμμαχών της Αντάντ του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου (Γάλλοι, Σέρβοι, Ιταλοί, Άγγλοι, Ρώσοι, καθώς και Βούλγαροι αιχμάλωτοι). Βασικό χαρακτηριστικό των νεκροταφείων είναι ο ομοιόμορφος σχεδιασμός τους.

29 [B1]

Νέο Εβραϊκό Νεκροταφείο Δημητρίου & Καραολή. Παραχωρήθηκε στην Εβραϊκή Κοινότητα το 1938. Το παλιό νεκροταφείο, που καταστράφηκε από τους Γερμανούς επί Κατοχής, βρισκόταν στη σημερινή Πανεπιστημιούπολη. Στο νέο κοιμητήριο μεταφέρθηκαν λίγοι τάφοι που σώθηκαν από το παλιό και ανεγέρθηκε μνημείο για τους δεκάδες χιλιάδες Εβραίους της Θεσσαλονίκης που έχασαν τη ζωή τους στο Ολοκαύτωμα.

Περιοχή Δενδροποτάμου

30 [B4]

Ινδικό νεκροταφείο του Χαρμάν Κιάι Μοναστηρίου (κοντά στην είσοδο του στρατοπέδου Ζιάκα). Ανήκει στην Επιτροπή των Στρατιωτικών Κοιμητηρίων της Κομπολιτίνας. Εκεί βρίσκονται θαμμένοι και αποπεφρωμένοι περίπου 500 Ινδοί των αποικιακών στρατευμάτων της Αγγλίας που έχασαν τη ζωή τους κατά τον 1ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

B4

Γ4

Δ4

B5

Γ5

Δ5

ΡΩΜΑΪΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

- 1 Ανακτορικό συγκρότημα του Ρωμαίου Καίσαρα Γαΐου Γαλέριου Βαλέριου Μαξιμιανού
- 2 Ιππόδρομος
- 3 Τμήμα αρχαίας οδού στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης
- 4 Αψίδα του Καίσαρα Γαλέριου
- 5 Κρηναίο οικοδόμημα
- 6 Ρωμαϊκή Αγορά
- 7 Ρωμαϊκός ναός
- 8 Πλατεία Κυπρίων Αγωνιστών
- 9 Ροτόντα

B4

Γ4

Δ4

B5

Γ5

Δ5

ΠΑΛΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ-BYZANTINA ΜΝΗΜΕΙΑ

1 Τείχιν	10 Ναός Ταξιάρχων
2 Ναός Αγίων Αποστόλων	11 Βυζαντινό λουτρό
3 Ναός Αγίας Αικατερίνης	12 Ναός Αγίου Δημητρίου-Κρύπη
4 Ναός Προφήτη Ηλία	13 Ναός Παναγίας Χαλκένων
5 Ναός Οσίου Δαβίδ (Μονή Λατόμου)	14 Ναός Παναγίας Αχειροποιήτου
6 Μονή Βλατάδων	15 Ναός Αγίας Σοφίας
7 Επταπύργος	16 Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος
8 Τείχιν Ακροπόλεως-Πύργος	17 Ναός Αγίου Παντελεήμονα
Λαπαρό-Πύλη Άννας Παλαιολογίνας	18 Προτείκιαμα-Λευκός Πύργος
Πύργος Τριγωνίου-ή Αλύσεως.	19 Ροτόντα
9 Ναός Αγίου Νικολάου Ορφανού	

ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

1 Άγιος Μηνάς	7 Άγιος Αθανάσιος
2 Νέα Παναγία	8 Άγιος Γεώργιος
3 Άγιος Αντώνιος	9 Λαοδηγήτρια ή Παναγία Λαγουδιανή
4 Υπαπαντή	
5 Παναγούδα ή Παναγία Γοργεπηκόας	
6 Άγιος Χαράλαμπος	

Δ4

1	Συναγωγή Μοναστηριωτών	7	Βίλλο Μοδιάνο
2	Συναγωγή Γιαντ Λεζικαρόν	8	Casa Bianca
3	Μνημείο Ολοκαυτώματος	9	Βίλλο Αλλατίνι
4	Εβραϊκό Μουσείο	10	Μύλοι Αλλατίνι
5	Στοά Σαούλ		
6	Αγορά Μοδιάνο		

77

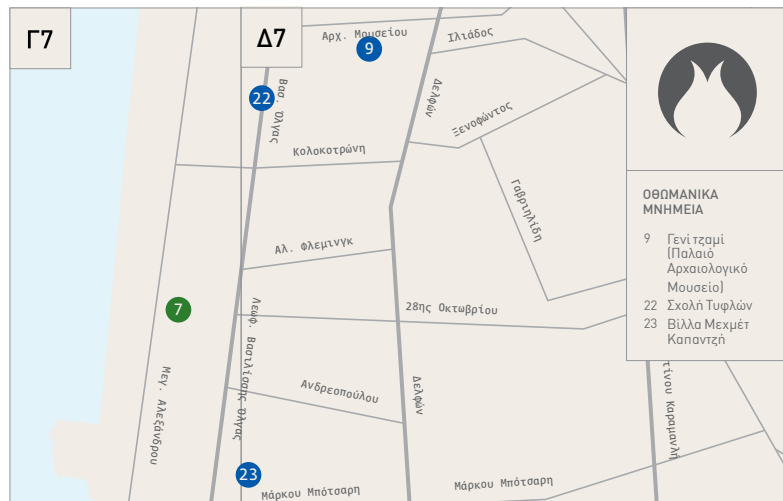
$\Delta 7$

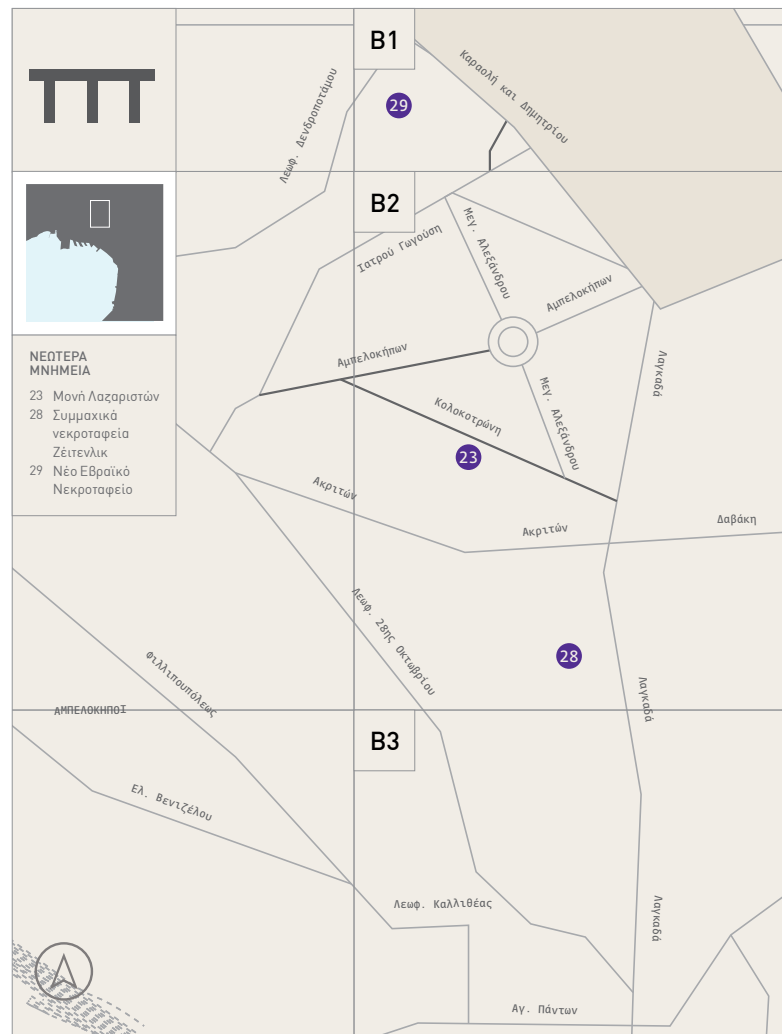
9 Γενί τζαμί
(Παλαιό
Αρχαιολογικό
Μουσείο)

22 Σχολή Τυφλών

23 Βίλλα Μεχμέτ
Καπαντζή

25

ΤΤΤ

ΝΕΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

1 Λαδάδικα	23 Μονή Λαζαριστών
2 Πλατεία Ελευθερίας	24 Αρμενική Ορθόδοξος Εκκλησία της Παναγίας
3 Πλατεία Αριστοτέλους	25 Ιερός Καθολικός Καθεδρικός Ναός της Αιμάντου Συλλήψεως της Παναγίας
4 Ξενοδοχείο Βιέννη	26 Κοιμητήρια Ορθοδόξων
5 Κτίριο Νεδέλκου	27 Κοιμητήρια Αρμενίων, Κοιμητήρια Διαμαρτυρομένων
6 Παλιά Οικοκυριακή Σχολή	28 Συμμαχικά νεκροταφεία Ζέπελνικ
7 Το «Κόκκινο Σπίτι»	29 Νέο Εβραϊκό Νεκροταφείο
8 Πρώην Ελληνικό Προξενείο	30 Ινδικό νεκροταφείο του Χαρμανκίσι
9 Θεοφίλου 25	
10 Θεοφίλου 13	
11 Ηρόδοτου 17	
12 Μουσών 47	

ΝΕΩΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

- 13 Αρχαιολογικό Μουσείο
- 14 Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
- 15 Παράφωρο Ορφανοτροφείο
- 16 Πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο
- 17 Βίλλια Μυαπολίδη
- 18 Οικία Σαλέμ / Πρώην Ιταλικό Προξενείο
- 19 Πρώην Ορφανοτροφείο Μέλισσα
- 20 Chateau Mon Bonheur
- 21 Βίλλια Χατζηλαζάρου
- 22 Βίλλια Morpurgo

Έντυπο Πολιτιστικών Μνημείων

1η Έκδοση-Φεβρουάριος 2013
Δημιουργήθηκε από:
Δήμος Θεσσαλονίκης
Διεύθυνση Πολιτισμού-Τουρισμού

Διεύθυνση γραφείων
25ης Μαρτίου & Βασ. Όλγας 162
Βίλλα Μορντώχ
Τηλ. 2313 318202-318228

Σχεδιασμός
Designers United
Εκτύπωση
Thessprint

Με την ευγενική συνεργασία των

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
9η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΙΣΤ. ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΞΕΝΑΓΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το έντυπο είναι διαθέσιμο
και σε ηλεκτρονική
μορφή στις σελίδες
www.thessaloniki.gr και
www.thessaloniki.travel/index.php/en

© Δήμος Θεσσαλονίκης, 2013

